

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2015/1.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **SABOTAGE VAN DE ROMANVORM.
“CARAVANTIS” VAN FRANK ALBERS**

Frank Albers (1960) maakt met de roman *Caravantis* een opmerkelijke, ambitieuze rentree als literair auteur. Zijn eerste novelle, *Angst van een sneeuwman*, verscheen al in 1982. Daarna volgde een hiaat van meer dan dertig jaar. Albers vertaalde Shakespeare, reisde beaanschrijver Jack Kerouac achterna in het reisverslag *Beatland* (2007) en was actief als journalist voor het *Nieuw Wereldtijdschrift*, de *Standaard der Letteren* en *Knack*. Met *Caravantis* levert hij nu een veellagige proeve af van wat de roman als vertelvorm anno 2015 nog vermag.

De plot van deze roman schetsen, is een hachelijke onderneming. Albers introduceert een buslading personages: de Amerikaanse journalist Jakob Jarvik, die met een werkbeurs naar het ministaatje Caravantis wordt uitgenodigd; Cyrille Claes, de prototypische verkavelingsbewoner en “normaalste man ter wereld”; Cyrilles vrouw Suzanne; de oud-rechter wiens vrouw in mysterieuze omstandigheden verdwijnt; de ex-gedetioneerde Roger; Jantje Seels, een jongen die om onduidelijk redenen niet stopt met groeien en een lengte van zowat dertig meter bereikt; het briljante ettertje Benjamin Faust; de zich in afgrijselijk stijlloos Nederlands uitdrukken toeristengids Sybille. Allen komen ze naast en door elkaar aan het woord in een gonzende meerstemmigheid die net geen kakofonie wordt. De plaats van het gebeuren is de jonge republiek Caravantis, waar Jarvik neerstrijkt als een moderne Gulliver. Het kleine landje bij de zee heeft tien jaar eerder de onafhankelijkheid uitgeroepen en probeert, nu het eindelijk verlost is van de bemoeizuchtige ex-landgenoten uit het zuiden, uit te groeien tot een

Frank Albers, Foto Marco Mertens.

utopische staat. *Caravantis* is een nieuw land van oude mensen.

De utopie waarop de inwoners van het onafhankelijke *Caravantis* hun nieuwe staat bouwen, is de utopie van de berusting. *Caravantis* zal – althans volgens het officiële discours – gelukkig en welvarend zijn omdat de inwoners massaal besloten hebben om de dingen “gewoon” te accepteren zoals ze zijn. Meteen kunnen kunst en cultuur op de schop, want die zijn in de *Caravantiaanse* logica toch alleen voor dromers en ongelukkige mensen. En aangezien je zulke types niet hoort aan te treffen in *Caravantis*, is er aan dergelijke tierlantijnen geen behoefte meer. De staatsraison kent een paar griezelige uitwassen: zo wordt in naam van de zakelijkheid en de efficiëntie een kathedraal omgebouwd tot een *drive-through* vol scanners, waar de inwoners zich kunnen laten testen op terminale ziektes zoals je met een auto naar de technische controle gaat. Bovendien ontdekt Jarvik al gauw dat het geeuwverwekkende, door zijn eigen “normaliteit” geobsedeerde landje een gruwelijke schaduwzijde heeft.

De satire in dit boek is zwaar op de hand, en nogal scheutig met clichés. Ach ja, verkavelingen, gemillimeterde gazons, blinkende Duitse sedans op de oprit, veldrijders in de bossen en stenen schepen in de duinen: we weten het nu wel. Geen

vendelzwaaiers in zicht, dat moet gezegd. “*It’s not down in any map. True places never are*”, luidt het motto, ontleend aan Herman Melville. Wie het schoentje past trekke het aan. Het ligt er dik genoeg op.

Albers rebelleert echter nog op een andere manier tegen de tirannie van het normale: door de code van de realistische romanvorm stelselmatig te saboteren. *Caravantis* is als roman een reflectie over de onmogelijkheid van een concrete utopie, maar het is tegelijkertijd ook een tekstueel experiment waarin Albers strenge eisen stelt aan wat een roman in de eenentwintigste eeuw moet zijn. De auteur lijkt ervan overtuigd dat de klassieke realistische roman zijn beste tijd gehad heeft en zijn legitimiteit heeft verloren als vehikel voor de mimetische uitbeelding van een concrete realiteit. De autoriteit van de alwetende verteller wordt door Albers onttroond, vandaar de ambitieuze oefening met verschillende vertelstandpunten, de pastiches en parodieën, de vele losse eindjes in het verhaalverloop. Het hermansiaanse adagium dat er geen mus van het dak mag vallen zonder dat dat een gevolg heeft, moet op de schop. Node wordt *Caravantis* een trukendoos, waarbij de lezer telkens van strategie moet veranderen om de tekst te ontsluiten. Maar is dat in het leven niet al dagelijkse kost? Wie een dag achter het computerscherm doorbrengt, ziet een heterogene massa “tekst” voorbijkomen: Facebook-berichten, tweets, e-mails, spam, opinies en kreten, “echt” en fake nieuws, als berichtgeving verpakte pr, reclame... De moderne lezer moet dagelijks tientallen keren van leesstrategie veranderen om overeind te blijven in de vloed van tegenstrijdige en nauwelijks betrouwbare informatie en non-nieuws – toch allemaal teksten die pretenderen ons iets bij te brengen over “de realiteit”. In Albers’ optiek maakt een geschreven vorm die zich laat voorstaan op eenrichtingsrealisme, weinig kans om vertrouwen te krijgen, laat staan serieus te worden genomen. “Een krant is complexer dan veel mainstreamromans”, zette Albers in een interview de puntjes op de i. Bij wijze van antwoord is Albers als romanschrijver vol op het orgel gegaan.

Caravantis doet dan ook duizelen door zijn meerstemmigheid. In de openingsbladzijden alleen al vinden we verwijzingen naar Joseph Conrads *Heart of Darkness* en *Moby Dick* van Herman

Melville, verderop passeert ook *The Great Gatsby* en de openingsmonoloog komt uit de mond van een personage met de naam Faust. De waakzaamheid van de lezers wordt dus al gewekt op de openingsbladzijden: de verwijzingen naar literatuur, film en filosofie vliegen hen als vuurpijlen om de oren. Evengoed zijn er episodes van onvervalst sentiment en magisch-realistisch aandoende bevreemding. Die wirwar decoderen is de niet geringe opdracht die Albers zijn lezers voor de voeten gooit. Het gevaar dat daarbij op de loer ligt: de oeverloosheid van dit geheel, het gevoel achter te blijven met een half boek, want antwoorden geeft de schrijver, bij monde van zijn legertje vertellers en focalisatoren, niet. Het is dus niet verwonderlijk dat Albers zijn toevlucht neemt tot een dijk van een deus ex machina om een einde aan zijn vertelling te breien. Een conclusie op basis van elementen uit het verhaalverloop zou uiteraard “te gemakkelijk” zijn. De lezer is aangewezen op zijn eigen incasseringsvermogen om daarmee om te gaan.

Albers' inzet is erg hoog. Van dit boek straalt een zeldzame intellectuele en artistieke zelfzekerheid af, alsof Albers eerder een programmaverklaring dan een roman heeft willen schrijven. Tegelijkertijd is *Caravantis* een interessant voorbeeld van hoe de gedeconstrueerde romanvorm kan blijven functioneren als drager van een verhaal in tijden waarin schrijvers als Manon Uphoff suggereren dat de literatuur van nu te zien is op de televisie, en we onze verhalen steeds vaker vertellen via een interactieve, digitale interface.

MICHIEL LEEN

FRANK ALBERS, *Caravantis*, De Bezige Bij, Amsterdam,
2014, 400 p.
